

«توحید افعالی»

در

صحیفه سجادیه

مهدی صفائی اصل

سرشناسه: صفائی اصل، مهدی، ۱۳۶۱/عنوان قراردادی: صحیفه سجادیه، برگزیده
عنوان و نام پدیدآور: توحید افعالی در صحیفه سجادیه/ مؤلف: مهدی صفائی اصل
مشخصات نشر: تهران: میراث فرهیختگان، ۱۳۹۷/ مشخصات ظاهری: ۲۰۰ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۹۸-۵۵-۹-۱۸۰۰۰۰

وضعیت فهرست نویسی: فیبا/ یادداشت: کتابنامه: ص ۱۹۳.

موضوع: علی بن حسین (ع)، امام چهارم، ۳۸ - ۹۴ق، صحیفه سجادیه -- نقد و تفسیر

موضوع: Ali ibn Hosayn, Imam IV. Sahifeh Sajjadih-- Criticism and Interpretation

موضوع: علی بن حسین (ع)، امام چهارم، ۳۸ - ۹۴ق -- دیدگاه درباره توحید

موضوع: Ali ibn Hosayn, Imam IV -- *Views on Tawhid (Unity of God)

موضوع: توحید/ موضوع: *Tawhid (Unity of God)

شناسه افزوده: علی بن حسین (ع)، امام چهارم، ۳۸ - ۹۴ق، صحیفه سجادیه. برگزیده. شرح

شناسه افزوده: مؤسسه فرهنگی هنری نوین پژوهش فیاض

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۴۲۳۵ ۳۰ ص ۸/ع ۱/۲۶۷ BP

توحید افعالی در صحیفه سجادیه

مؤلف: مهدی صفائی اصل

ناشر: میراث فرهیختگان؛ با همکاری و نظارت: مؤسسه فرهنگی هنری «نوین پژوهش فیاض»

چاپ اول/ آذر ۱۳۹۷ شمسی / شمارگان: ۵۰۰ نسخه / قیمت: ۱۸۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۹۸-۵۵-۹-۱۸۰۰۰۰

ارتباط با نویسنده: ۰۹۱۹۷۴۶۵۱۱۴

۰۹۱۳۸۵۱۹۹۸۵
WWW.MIRAS-FARAYIKHTEGAN.COM

مؤسسه فرهنگی هنری
۰۹۱۳۸۵۱۹۹۸۵
WWW.NOVIN-PAJOUHESH.COM

فصل اول: مفاهیم

۱۷	گفتار اول: چیستی فعل و فعل الهی
۱۷	فعل در لغت
۱۷	فعل در اصطلاح
۲۰	خصوصیات فعل الهی
۲۵	گفتار دوم: چیستی توحید افعالی
۲۵	توحید در لغت
۲۵	توحید در اصطلاح
۲۶	توحید افعالی
۳۰	گفتار سوم: چیستی علم کلام
۳۰	تعریف علم کلام اسلامی
۳۲	پیدایش علم کلام
۳۲	وجه تسمیه علم کلام
۳۴	نقد و بررسی
۳۵	موضوع علم کلام
۳۷	غایات و اهداف علم کلام
۳۷	روش مباحث کلامی
۳۹	گفتار چهارم: توضیحاتی پیرامون امام سجاده علیه السلام و صحیفه سجادیه
۳۹	معرفی اجمالی امام سجاده علیه السلام
۴۰	اسامی صحیفه سجادیه

۴۱	 اسناد صحیفه سجاده
۴۴	 نتیجه بررسی سند صحیفه سجاده
۴۵	 بررسی متن صحیفه سجاده

فصل دوم: مراتب توحید افعالی

۵۳	 گفتا، اول: توحید در خالقیت
۵۳	 خدای در لغت
۵۴	 توحید در خالقیت
۵۴	 دیدگاه متكلمان درباره توحید خالق:
۵۶	 دلایل توحید خالق
۵۶	 دلایل عقلی
۵۶	 الف. قیومیت مطلق الهی
۵۶	 ب. نیاز ذاتی مخلوقات
۵۶	 دلایل نقلی
۵۹	 توحید خالق در صحیفه سجاده
۶۱	 شرک در خالقیت
۶۲	 انواع شرک در خالقیت
۶۳	 ثنویت در لغت
۶۳	 ثنویت در اصطلاح
۶۳	 اقسام ثنویه
۶۴	 الف. ادیان ثنوی
۶۶	 ب. فرقه‌های مسلمین
۶۷	 اشکالات وارد بر ثنویت
۶۷	 ابطال ثنویت به وسیله ادله توحید

۶۹	ابطال ثنویت با اثبات حادث بودن نور و ظلمت
۶۹	مسئله شرور و بطلان ثنویت
۶۹	ابطال ثنویت در روایات معصومین علیهم السلام
۷۱	گفتار دوم: توحید در مالکیت
۷۱	ملک در لغت
۷۲	توحید در مالکیت
۷۵	۱. گاه متکلمان در توحید مالکی
۷۵	۲. توحید در مالکیت
۷۵	الف. دلایل علمی
۷۶	ب. دلایل نقلی
۷۷	توحید مالکی در صحیفه سجادیه
۸۳	رابطه مالکیت‌های اعتباری با مالکیت حقیقی الهی
۸۳	اقسام مالکیت
۸۷	گفتار سوم: توحید ربوبی
۸۷	واژه «رب» در لغت
۸۸	توحید ربوبی در اصطلاح
۸۹	دلایل توحید در ربوبیت
۸۹	عدم انفکاک تدبیر عالم از آفرینش
۸۹	انسجام نظام عالم و پیوستگی تدبیر آن
۹۱	توحید ربوبی در صحیفه سجادیه
۹۵	مظاهر توحید در ربوبیت
۹۵	۱. توحید در حاکمیت از منظر امام زین العابدین علیه السلام
۹۹	۲. توحید در تشریع از دیدگاه امام سجاده علیه السلام

۱۰۲	توحید در رازقیت از منظر امام زین العابدین علیه السلام
۱۰۷	توحید در ولایت در صحیفه سجادیه
۱۰۹	توحید در مغفرت در صحیفه سجادیه
۱۱۱	توحید در شفاعت در صحیفه سجادیه
۱۱۳	توحید در احیاء و امانه در صحیفه سجادیه
۱۱۴	توحید در هدایت در صحیفه سجادیه

فصل سوم: آثار و نتایج توحید افعالی

۱۱۹	مقدمه
۱۲۰	گفتار اول: اثر فردی
۱۲۰	اطمینان و آرامش
۱۲۳	شناخت واقعی انسان و جهان
۱۲۴	توکل و اعتماد به خدا
۱۲۶	حریت و آزادگی
۱۲۸	صبر و استقامت
۱۳۰	اخلاص
۱۳۱	حصول تقوی
۱۳۳	خشنودی و رضایت نسبت به قضا و قدر الهی
۱۳۵	نهراسیدن از غیر خدا
۱۳۸	گفتار دوم: آثار اجتماعی
۱۳۸	عدالت اجتماعی
۱۴۰	وحدت جوامع بشری
۱۴۲	مبارزه با فساد و اصلاح جامعه

فصل چهارم: بررسی شبهات توحید افعالی

۱۴۷	مقدمه
-----	-------

۱۴۷.....	گفتار اول: توحید خالق و مسئله جبر و اختیار.....
۱۴۸.....	دلایل اشاعره.....
۱۴۸.....	دلایل عقلی.....
۱۴۹.....	دلایل نقلی.....
۱۵۴.....	دلایل معتزله.....
۱۵۴.....	دلایل عقلی.....
۱۵۴.....	دلایل نقلی.....
۱۵۸.....	گفتار دوم: مشکل شرور در نظام هستی.....
۱۵۸.....	تقریر شبهه شرور.....
۱۵۸.....	پاسخ شبهه.....
۱۶۱.....	الف. شر امری عدمی است.....
۱۶۱.....	دلایل عدمی بودن شر.....
۱۶۲.....	ب. تقسیم بندی عوالم خیر و شر.....
۱۶۳.....	ج. شرور لازمه خیرهای برتر.....
۱۶۴.....	د. جبران شرور در آخرت.....
۱۶۶.....	دلایل متکلمان.....
۱۶۶.....	الف: قرآن.....
۱۶۷.....	ب: روایات.....
۱۶۸.....	ج: دلیل عقلی.....

فصل پنجم: وجود رابط در صحیفه سجادیه

۱۷۳.....	مقدمه.....
۱۷۴.....	گفتار اول: وجود رابط.....

۱۷۴.....	معانی وجود رابط
۱۷۶.....	پیشینه بحث وجود رابط
۱۷۸.....	مبانی وجود رابط
۱۷۹.....	شواهد روایی وجود رابط
۱۸۰.....	روایات فقر ذاتی ممکنات
۱۸۳.....	روایات توحید افعالی
۱۸۷.....	نتیجه
۱۸۹.....	چکیده مبانی
۱۹۳.....	فهرست منابع

درآمد

متکلمان اسلامی مباحث گوناگونی درباره توحید افعالی مطرح کرده‌اند، اما پر واضح است که کامل‌ترین و دقیق‌ترین شناخت را باید در کلام معصومان علیهم‌السلام جویا شویم. روایات امام زین‌العابدین علیه‌السلام و خصوصاً صحیفه سجادیه به‌عنوان یکی از منابع مهم شیعه، حاوی مضامین دقیقی پیرامون شناخت خدا و ارتباط متقابل انسان و خداست.

نوشتار حاضر به بررسی توحید افعالی و مراتب آن در کلام و روایات امام زین‌العابدین علیه‌السلام پرداخته و آثار اعتقاد به توحید افعالی در زندگی فردی و اجتماعی بشر را مدنظر قرار داده و همچنین به برخی شبهات پیش روی اعتقاد به توحید افعالی پاسخ گفته است.

فصل اول به بیان معنای فاعل و خصوصیات فعل الهی پرداخته و در ادامه به تبیین توحید افعالی از دیدگاه متکلمان و همچنین تعریف علم کلام از منظر این عالمان همت گمارده است و در پایان این فصل، توضیحاتی راجع به اعتبار صحیفه سجادیه داده شده است.

فصل دوم، مراتب توحید افعالی که شامل توحید خالق، توحید در مالکیت و توحید ربوبی و اقسام آن از قبیل: توحید در تشریع، حاکمیت، رازقیت، احیاء و اماتة، شفاعت، استعانت و ... است را در کلام و روایات امام زین‌العابدین علیه‌السلام مورد بررسی قرار داده است. صحیفه سجادیه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین و معتبرترین کتب دعایی و روایی، شامل مضامین والایی از مراتب توحید افعالی است که این امر در اوج حالات عرفانی خویش به آن‌ها پرداخته است.

در فصل سوم، آثار و نتایج فردی و اجتماعی توحید افعالی مدنظر قرار گرفته است. در این فصل به آثاری از قبیل: اطمینان و آرامش، شناخت واقعی انسان و جهان، توکل و اعتماد به خدا، حریت و آزادی، صبر و استقامت، اخلاص، حصول تقوی، خشنودی و رضایت نسبت به قضا و قدر الهی، نهراسیدن از غیر خدا، عدالت اجتماعی، وحدت جوامع بشری، مبارزه با فساد و اصلاح جامعه پرداخته شده است.

فصل چهارم، دربردارنده پاسخ به شبهاتی همچون تنافی رابطه فاعلیت انسان و فاعلیت مطلقه الهی، مسئله جبر و اختیار و همچنین مشکل شرور در نظام هستی و نحوه انتساب آن به خدای متعال می‌باشد. و در خاتمه به جمع‌بندی مباحث پرداخته شده است.

فصل پنجم نیز به بررسی وجود رابط فلسفی در صحیفه سجادیه پرداخته و این معنا را در دو دسته از روایات امام سجاده علیه السلام بررسی کرده است.

مهدی صفائی اصل

قم - پاییز ۱۳۹۷